

Martti Muukkonen
<https://marttimuukkonen.fi>

Tarua vai totta?

Johdatus Raamatun alkukertomusten
geomytologisiin tulkintoihin

Hamina, kevät 2025

Geomytologia

Geologinen näkemys myytteihin

DOROTHY B. VITALIANO works for the Translation Center of the U.S. Geological Survey, doing technical translations in several languages.

- Käsitteen geomytologia lanseerasi 1966 Dorothy Vitalino kirjassaan *Legends of the Earth; Their Geologic Origins*.
- Idea käsitteestä *euherismi* , joka tarkoittaa myyteissä jumaliksi korotettuja kuolevaisia

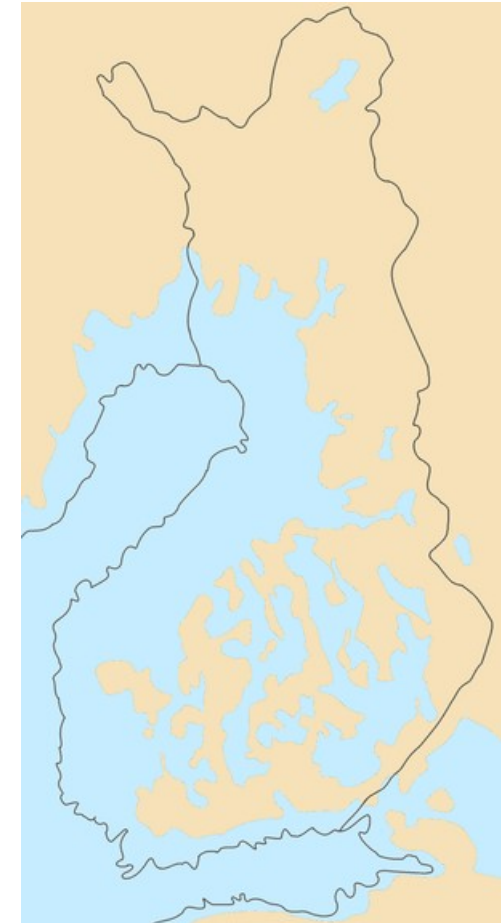
Vitalianon mukaan

”Geomytologi etsii geologisia tapahtumia niiden synnyttämien myyttien ja legendojen takaa ja siten auttaa kääntämään myytit takaisin historiaksi.”

- Monet erikoiset kalliot ja muut luonnonmuodostumat ovat saaneet omat selityksensä kansantaruiissa

Näiden lähes pysyvien muodostumien lisäksi ovat sukupolvia kestävät muutokset kuten ilmastonmuutokset tai maan kohoaminen ja satamien mataloituminen.

tutkimuskohteena ovat sitten vulkaanisen toiminnan, maanjäristysten, hyökyaaltojen tai komeettojen aiheuttamiin katastrofeihin liittyvät tarinat.

Tutkimushistoriaa

- Antiikin filosofeille jumalmyytit olivat kertomuksia eläneistä ihmisistä tai luonnonilmiöistä.
- Uudella ajalla Robert Hooke liitti luennoissaan 1667-78 antiikin kuvaukset maankuoren muodostumiin. Muita varhaisia alan tutkijoita olivat paleontologian isä Georges Cuvier 1700-luvulla ja Edward B. Tylor sata vuotta myöhemmin.
- 1900-luvun merkittävimpiä nimiä ovat olleet Spyridon Marianatos, joka julkaisi 1939 kuuluisan – ja melko kritiikittömästi hyväksytyn – teesinsä jonka mukaan minolainen sivilisaatio tuhoutui Theran tulivuoren purkautumiseen Santorinin saarella

Tutkimushistoriaa II

- 2004 kansainvälinen geologikonferenssi ”Myytti ja geologia.”
- W. Bruce Masse ja muut konferenssijulkaisun toimittajat määrittelevät geomytologian ”myyttien ja legendojen geologisten alkusyiden tutkimukseksi.”
- Tässä geomytologia poikkeaa radikaalisti muista myyttiteorioista, joissa myyteillä ei nähdä historiallista pohjaa.

Sovelluskohteita

Kreikan mytologia:

- Herakleen voitto Hydrasta kuvaisi siten LERNAN suota syöttävien vesilähteiden kuivatusta.
- Delfoin oraakkelin näyillä on ilmeinen yhteys maankuoresta tuohon aikaan tihkuneisiin huumaaviin kaasuihin.
- Kimaira-myytti kolmipäisestä tultasyöksevästä kuolemattomasta lohikäärmeestä puolestaan saa selityksensä Turkista, jossa Yanartas-vuorella vieläkin näkyy vuosituhansia liekehtinyt maakaasuvuoto.

Sovelluskohteita

- Vuoden 2004 tsunamin yhteydessä jotkut heimot Andaman saarilla pelastuivat koska heidän perimätietonsa tiesi kertoa ”ihmisiä syövästä aallosta”, jolta pystyi pelastautumaan vain juoksemalla korkealle paikalle jos meri äkkiä vetäytyy.
- Amerikasta löytyy lukuisia paikallisia vedenpaisumusmyyttejä. Tutkijoiden ongelmana on vain se, että lähetyssaarnaajat ehdivät paikalle ennen antropologeja, jolloin säilyneet tarinat ovat saattaneet saada vaikutteita Raamatun tarinoista.

Raamatun geomytologinen tutkimus

- Keskittynyt alkukertomuksiin mutta myös muihin ihmeiksi katsottuihin tapahtumiin:
 - Jordan virran pysähtyminen Joosuan aikana selittyy sillä, että Jordanin uoman rinteet ovat olleet paikkapaikoin melkein pystysuoria – ja ei tarvita kummoistakaan järjystä kun reunat sortuvat ja tukkivat uoman. On muistettava, että alue on mannerlaattojen sauma-alue. Samanlaisesta uoman tukkeutumisesta on raportoitu 1906 ja 1927
 - Kertomusta Sodoman ja Gomorran tuhosta on selitetty meteoriittiräjähdyksellä ilmakehässä noiden kaupunkien lähistöllä

Tässä esitelmäsarjassa keskityn kolmeen eri teemaan:

- Paratiisikertomukset: luominen, syntiinlankeemus ja paratiisista karkotus
- Vedenpaisumuskertomus
- Egyptin vitsaukset

Paratiisikertomukset

- Raamatun Luomiskertomukset ovat muokattuja versioita vanhemmista mesopotamialaisista myyteistä.
 - Mesopotamian luomiskertomuksissa ihminen luotiin maan tomusta ja kukistetun merenjumalan verestä
 - Ihmiset luotiin jumalten palvelijoiksi / orjiksi tekemään sellaisia töitä, joita jumalat eivät viitsineet tehdä
 - Maailma nähtiin tiukan hierarkkisena ja aika ajoin maa ”palautettiin tehdasasetuksiinsa”, jolloin Israel entisenä orjakansana olisi ollut taas pahnanhimmisena.

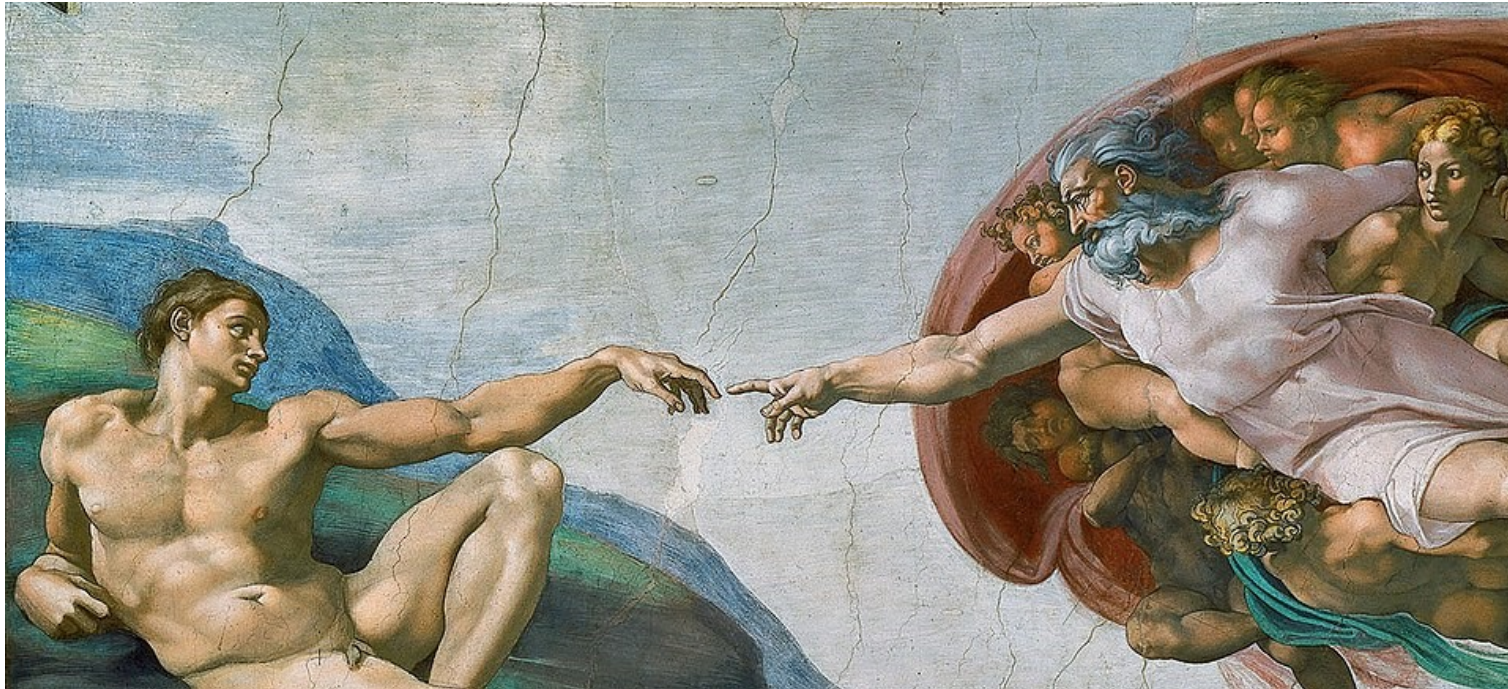
Raamatun luomiskertomukset

- Raamatun kertomuksessa korostuu ihmisen luominen Jumalan kuvaksi – eli periaatteessa jokainen Jumalan kuva on tasa-arvoinen Jumalan antaman lain edessä.
- Maailman resetointi niihin alkuasetuksiin projisoitiin kaukaiseen eskatologiseen tulevaisuuteen, jossa tämä tasa-arvo toteutuisi Messiaan rauhanvaltakunnassa

Ensimmäinen luomiskertomus

- Tyypiltään samanlainen kuin babylonialaiset ns. koulupoikakertomukset: lähdetään läheltä ja laajennetaan pikkuhiljaa piiriä.
- Seitsemän päivää ei ole matemaattinen vaan symbolinen täydellisyyden luku.

Toinen luomiskertomus: ihmisen luominen

- Kuten Mesopotamiassakin, ihminen luotiin maan tomusta ja Jumala puhalsi häneen elävän hengen. Siten ihminen on sekä maallinen että jumalallinen.

Ihmisen luominen

- Heprean sana Adam tarkoittaa ihmistä – samalla tavalla kuin romanikielen sana rom. Samalla tavalla kuin romanit (ja monet muut etniset ryhmät) puhuvat itsestään ihmisinä
- Eeva luotiin Aatamin kylkiluusta. Nyt on huomattava, että sumerin sana TI tarkoittaa sekä kylkiluuta että elämää. Eli toisin käännettynä voisi olla, että Eeva sai elämänsä Aatamilta.
- Olennaista tässä on se, että nainen on samaa olemusta miehen kanssa eikä erillinen oliolaji, kuten Kreikan mytologioissa, joissa mies syntyi Äiti Maasta, Gaiasta, ja naiset olivat Pandoran jälkeläisiä.

Ihminen asetettiin asumaan Edenin puutarhaan.

- Sumerin kielen sana EDIN / EDEN tarkoittaa tasankoa, laidunaluetta
- Tarkkaan ottaen puutarha ei ole Eden vaan puutarha oli Edenissä
- Paratiisin virta tuli Edenistä ja jakautui puutarhassa

Tieteen näkemys

- Tiedämme luonnontieteiden puolelta, että maailma on vanhempi kuin Raamatun ajanlaskun 6000 vuotta – ja *homo sapienskin* on lajina jo 300 000 vuotta vanha – puhumattakaan neandertalista, joka oli 500 000v vanha.
- Geneetikot ovat löytäneet nykyihmisten ”aatamin ja eevan” - eli yksilöt, joista me jokainen periydymme. Paha vain, että nuo henkilöt elivät useamman 10 000v eri aikaan. Ihmiskunnalla on ilmeisesti ollut joitain pullonkauloja, jolloin väestön määrä on pudonnut lähelle sukupuuttoa.
- Persianlahden ja Arabian niemimaan paleoarkeologiset tutkimukset ovat osoittaneet alueen olleen joskus niin kostea ja hedelmällinen, että siellä on asunut krokotiileja ja virtahepoja.

Tarinoiden merkitys:

- Jos paratiisikertomuksia ei leimaa vain kuvitelmiksi, ne on tulkittava yhden ihmisryhmän omaksi selviytymistarinaksi – ei koko ihmiskunnan synnyksi.
- Tarkemmin: yhden paimentolaisheimon – päätellen Abelin uhrin suosiolisuudesta ja Kainin uhrin torjumisesta
- Siihen viittaa myös se, että tapettuaan veljensä Abelin, Kain lähti muille maille ja meni siellä naimisiin.

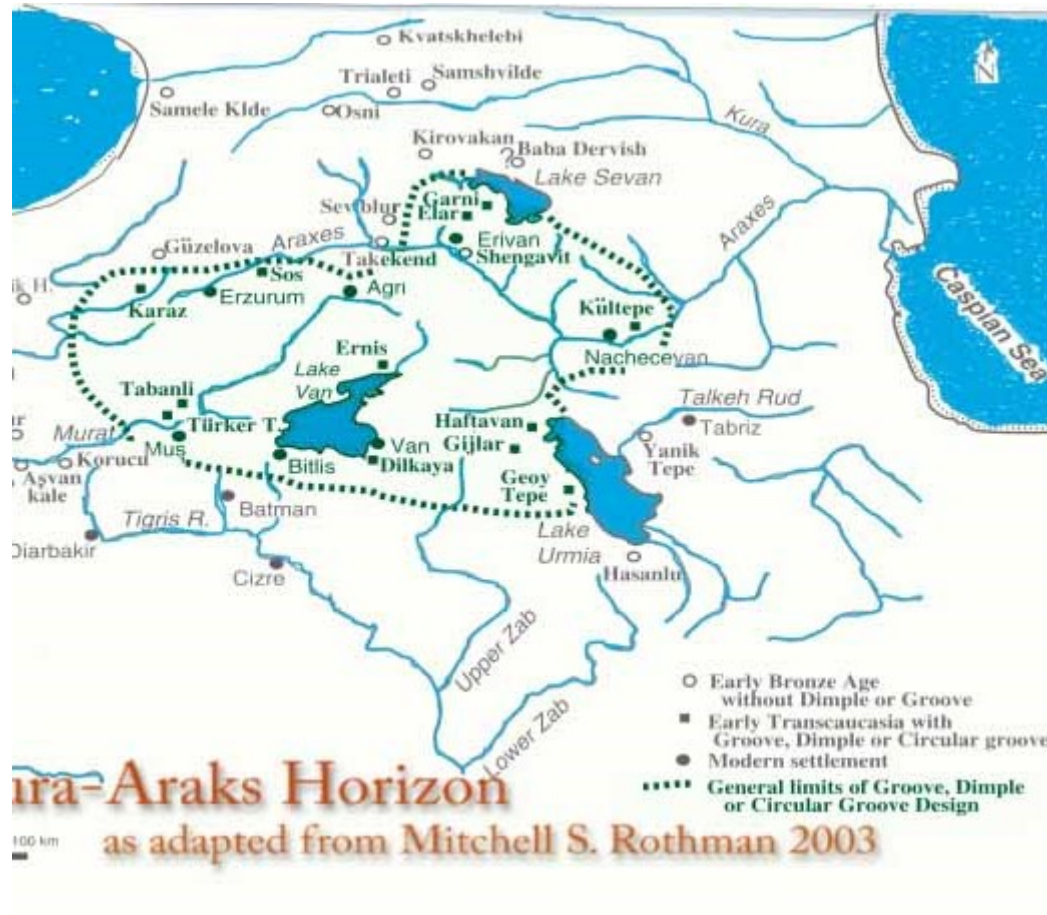
Edenin sijainti

- Selkein vihje Edenin sijainnille on maininta neljästä joesta, joista Eufrat ja Tigris ovat tuttuja mutta kaksi muuta, [Gihon](#) ja [Pishon](#) ovat jääneet arvoituksiksi. Toinen vihje on se, että kun ihmiset karkoitettiin sieltä, he menivät itään.
- Ongelmana on se, että joet ja maanmuodot ovat saattaneet olla hyvinkin erilaisia esihistoriallisina aikoina. Tämä johtuu siitä, että koko Lähi-itä on useamman manneraatan risteysaluetta missä maanjäristykset ja tulivuorenpurkaukset muokkaavat maisemaa.

Teoriat

- Kertomusten symbolisuutta korostavat teoriat eivät näe sille erityistä paikkaa vaan tulkitsevat paratiisin neljän virran tarkoittavan kolmea sivilisaatiota: Ganges Intiaa, Eufrat ja Tigris Mesopotamiaa ja Niili Egyptiä.
- Maanpinnan muotojen muutosta korostavat teoriat näkevät, että nuo neljä jokea laskivat itäisen Välimeren alueelle, jossa Eden sijaitsi
- Lisäksi Edeniä on sijoitettu Etelä-Afrikkaan, Etiopiaan, Israeliin ja muutamaaan muuhun paikkaan

”Pohjoisen Edenin” teoria

- sijoittaa puutarhan Eufraatin ja Tigrisin lähteille Vanjärven tienoille Itä-Turkkiin lähelle Ararat-vuorta.

Pohjoisen Edenin teorian plussat

- Eufraatin ja Tigrisin lisäksi Araratilta lähtevät Araxes- (nyk. Aras) ja Kura- joet, jotka laskevat Kaspianmereen. Tämä tarkoittaisi sitä, että Araratilta olisi tullut päävirta, joka olisi jakautunut puutarhassa neljään haaraan.
- Araxesin linkki Gihoniin on siinä, että molemmat tarkoittavat nopeasti virtaavaa jokea.
- Samalla tavoin kuin Gilgamesh-epoksen Nooa vastaa Utnapishtim rantautui Dilmuniin (= paratiisi), nykyinen Bahrain, Raamatun Nooa rantautui Araratille, eli paratiisiin.
- Kaukasuksella oli eräs jääkauden aikaisista refugioista.
- Sumerilainen kertomus siitä, kuinka vilja tuli Sumeriin, viittaa vuoristoon, jossa sitä ensin viljeltiin.

Eteläisen Edenin teoria

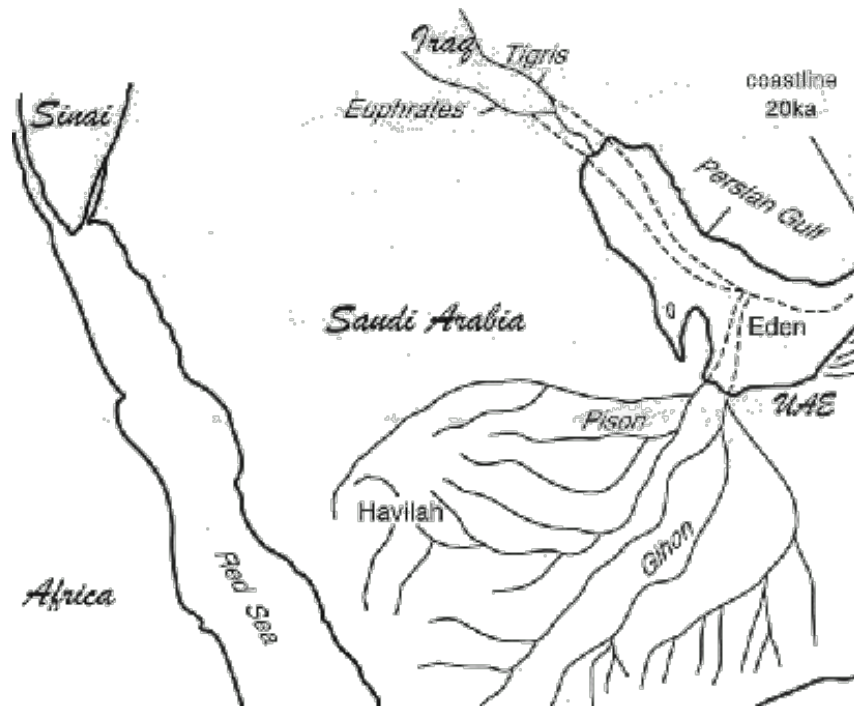

- sijoittaa puutarhan nykyisen Persianlahden pohjoisosaan Kuwaitin eteläpuolelle.
- Eufraatin ja Tigriksen lisäksi, virtoina olisivat Xagros-vuoristosta tuleva Karur-joki olisi Gihon ja nyttemmin kuivana oleva Wadi al Batin olisi Pison.

Eteläisen Edenin teorian plussat

- Myyttisen Kusun isä oli Babyloniassa asuva Nimrod. Silloin Kusun maa ei viittaisikaan Etiopiaan vaan Kassittien maahan
- Nykyinen Wadi al Batin – vaikka onkin kuiva vanhassa uomassaan, tulee Arabian niemimaan halki maanalaisena jokena ja laskee merenpinnan alla Persianlahteen
- Yksi jääkauden aikaisista refugioista oli muuten kuivuneen Persianlahden itäosassa
- Perinteinen sivistyksen kehto

2. Eteläinen teoria

- sijoittaa Edenin myyttiseen Dilmuniin (nykyinen Bahrain)
- Silloin Pison ja Gihon olisivat maanalaisia jokia, jotka tulevat esiin Persianlahdella
- Gilgamesh-epoksen Utnapishtim rantautui Dilmuniin

Paratiisista karkotus

- Syntiinlankeemus kertomus on kirjallisuudenlajiltaan satu.
- Syntiinlankeemus kertomus on eräänlainen kuvaus siitä, miten ihminen siirtyi ns. neoliittisena aikana metsästäjä-keräilijävaiheesta maanviljeijäksi ja karjankasvattajaksi. Samalla se on kuvaus siitä, kuinka aikaisempi hedelmällinen paratiisi muuttui autiomaaksi.

Geomytologinen tulkinta karkoituksesta

- Viimeinen jääkausi ajoittui aikaan 115 000 -10 000 eKr. mutta senkin sisällä oli useampia lämpimämpiä ja kylmempiä kausia. Viimeinen kylmä kausi oli n. 11 000-9000 eKr. ollut ns. Nuorempi Dryas kausi
- Vaikka jäämassat eivät ulottuneet Lähi-itään, jäämassat vaikuttivat myös siellä ja kuivattivat aluetta mm. saamalla Intian monsuunivyöhykkeen kääntymään etelään, mikä vähensi sateita sekä alentamalla merenpintoja.
- Tämä alueen kuivuminen johti ihmisten pakenemaan jäljelle jääneisiin keitaisiin tai refugioihin.

Refugiat eli keitaat

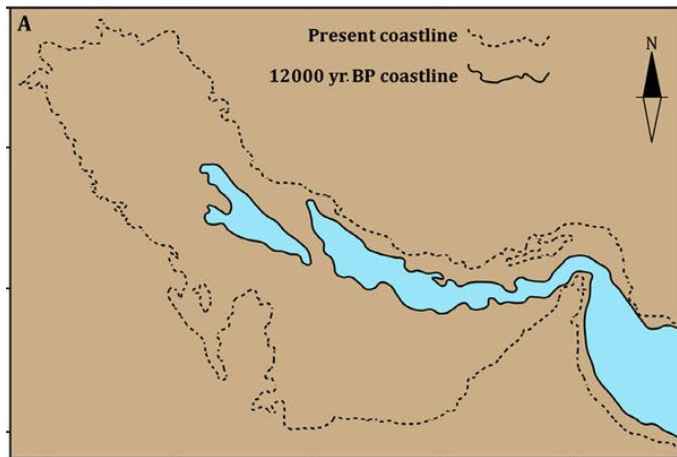
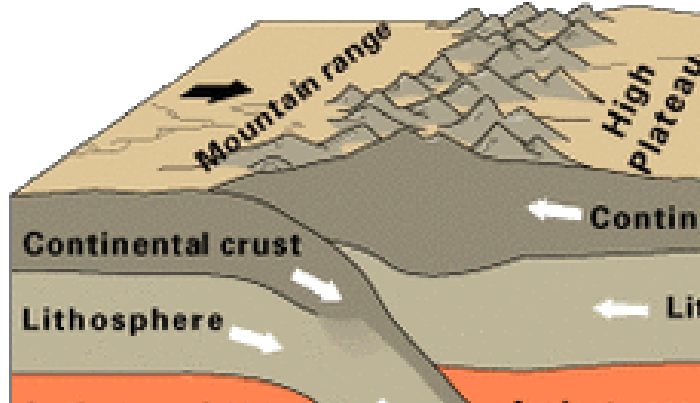
- Lähi-idässä näitä refugioita oli neljä: Kaukasuksella, Palestiinassa, Arabian niemimaan eteläosassa sekä Persianlahden itäreunaan jäänyt kapea hedelmällinen kaistale.
- Neoliittitutkijat esittivät jo 1930-luvulla sitä, että tämä eliökunnan keskittymine näihin refugioihin johti ns. neoliittiseen vallankumoukseen siirtymiseen metsästäjä-keräilijöistä maanviljelijöiksi ja karjankasvattajiksi.
- Raamattu kuvaa tätä aavikoitumisprosessia ilmaisulla, jonka mukaan Herra pani enkelin vartioimaan tulisen miekan kanssa tietä takaisin paratiisiin. Tuo tulinen miekka voisi olla hyvinkin kuvaus salamoinnista hiekkamyrskyssä.

Kaukasuksen refugia

- Pohjoisen Edenin teoria merkitsisi sitä, että ”itään päin” pakeneminen tarkoittaisi Kaukasuksen refugiaa eli käytännössä nykyisen Azerbaizanin alankoalueita

Persianlahden refugia

- Eteläisen Edenin teorian mukaan Aatamin heimo pakeni tuonne Persianlahden itäreunaan.
- Persianlahden itäosassa Arabian mannerlaatta sukeltaa Aasian laatan alle
- Persianlahti on suhteellisen matala ja kun merenpinta oli Jääkauden aikana n. 100m nykyistä alempana ja suurin osa Persianlahdesta oli kuivana ja jäljellä oli vain kapea jokialue itäreunassa.

Kumpi näistä se sitten oli?

- Vai kumpikaan?
- Muinaisen Sumerin mytologioissa oli kaksi linjaa: toinen juonsi sumerien alkuperän vuoristosta ja toinen mereltä.
- Persianlahden rannikon löydöt viittaavat kuitenkin hyvin samantyyppiseen kulttuuriin pitkin rannikkoa, joten kallistuisin tuon eteläisen teorian kannalle.
- Toisaalta, sieltä on löydetty alkeellisten veneiden jäännöksiä, joissa on käytetty bitumia – ja se taas viittaa ainakin kauppasuhteisiin pohjoisen alueen kanssa

Lopuksi

- Geomytologinen teoria ratkaisisi tämän ”totta vai tarua”-ongelman ihmiskunnan synnyn osalta
- Eden-kertomukset kertoisivat vain yhden ihmisheimon tarinan. Se ratkaisisi myös vanhan kysymyksen siitä, kenen kanssa Kain saattoi mennä naimisiin
- Ajallisesti tarina liittyisi jääkauden alkuvaiheeseen ja ns. neoliittiseen kumoukseen